

E-Platform

SHGPAZ në kuadër të zbatimit të projektit "Nxitja e Sipërmarrjes dhe të Mësuarit mbi Sipërmarrjen dhe tek të Rinjtë dhe Gratë në Shqipëri", të financuar nga BE-ja nëpërmjet CFCU (Njësia Qendrore e Financimit dhe Koordinimit) pranë

Buletin Informativ

Korrik 2020

SHOQATA KOMBËTARE E GRAVE PROFESIONISTE, AFARISTE E ZEJTARE TË SHQIPËRISË

NË KËTË NUMËR

E-Platform për Gruan Sipërmarrëse

Nga Erjona Rebi, PhD

SHGPAZ në kuadër të zbatimit të projektit "*Nxitja e Sipërmarrjes dhe të Mësuarit mbi Sipërmarrjen tek të Rinjtë dhe Gratë në Shqipëri*", të financuar nga BE-ja nëpërmjet CFCU (Njësia Qendrore e Financimit dhe Koordinimit) pranë Ministrisë së Financave dhe Ekonomisë, përgatiti E-platformën për Gruan Sipërmarrëse dhe për të Mësuarit mbi Sipërmarrjen.

Në këtë platformë njëra shtyllë i kushtohet "*Gruas Sipërmarrëse*", ku do të gjeni informacionet më të fundit për ecurinë e zhvillimit të sipërmarrjes femërore në Shqipëri në vite, informacione të nevojshme për gratë sipërmarrëse për programet/grantet si dhe për mundësi kreditimi. Më tej politikbërësit do të gjejnë eksperiencat më të mira rajonale dhe europiane

për programe e grante për të nxitur zhvillimin e gruas sipërmarrëse.

Një tjetër shtyllë e rëndësishme në këtë platformë është ajo "*për të Mësuarin për Sipërmarrjen*", e cila do t'iu shërbejë mësuesve e pedagogëve si edhe politikbërësve pranë Ministrisë së Arsimit për kurrikulat mbi sipërmarrjen dhe eksperiencat më të mira rajonale e sidomos ato të Kroacisë për të hartuar programet mësimore dhe për të trajnuar mësuesit si "*mësues sipërmarrës*", e shkollat si "*shkolla sipërmarrëse*".

Këtë platformë mund ta gjeni në adresën: www.shgpaz.al/eplatform

Konkluzione të Vrojtimit të SHGPAZ mbi pengesat në biznes të grave sipërmarrëse

SHGPAZ në kuadër të zbatimit të projektit "*Nxitja e Sipërmarrjes dhe të Mësuarit...*" **F.3**

INTERVET Ballkani Perëndimor

Ndërkombëtarizimi i sistemeve të arsimit dhe aftësimit profesional në Ballkanin Perëndimor... **F.6**

Deklarata e Stafit të FMN pas vizitës në Shqipëri

Njoftimet për shtyp të Misionit përmbajnë deklaratat e ekipeve të stafit të FMN-së që përcjellin gjetjet paraprake pas një vizite në Shqipëri.

- Për shkak të rënies së tërmetit dhe pandemisë COVID-19, ekonomia e Shqipërisë pritet të kontraktohet ashpër në vitin 2020 dhe të rimëkëmbet në 2021. Por pasiguria është e lartë.

- Mbështetja e përkohshme, e targetuar dhe transparente për njerëzit dhe firmat e dëmtuara nga tronditjet është e garantuar dhe duhet të përfshihet në një kornizë të besueshme fiskale afatmesme.

- Pasi efektet e tronditjeve të ndërpriten, është kritike të rifillohet konsolidimi fiskal i bazuar në të ardhura dhe vendosja e një rruge të qëndrueshme për reduktimin e borxhit publik për të gjetur hapësira për politikën fiskale.

Deklarata:

"Perspektiva e afërt për ekonominë shqiptare mbetet sfiduese, duke reflektuar ndikimet e rëndësishme nga tërmeti i nëntorit 2019 dhe nga pandemia e COVID-19. Ashtu si në vendet e tjera të botës dhe duke reflektuar varësinë e Shqipërisë nga turizmi dhe remitanca, ekonomia pritet të kontraktohet ashpër në vitin 2020 dhe të shohë një rikthim në vitin 2021. Pamja e parashikuar është subjekt i një pasigurie jashtëzakonisht të lartë, duke pasur parasysh natyrën e pandemisë.

"Stabiliteti makroekonomik i Shqipërisë është ruajtur deri më tani falë menaxhimit të aftë të politikave dhe kushteve financiare akomoduese globale. Një rritje e konsiderueshme e defiçitit fiskal në vitin 2020 është e

nevojshme për t'u marrë me pasojat e pandemisë dhe tërmetit, duke mbështetur ekonominë dhe duke siguruar shpenzime shëndetësore dhe rindërtim. Sapo efektet e tronditjeve të ndërpriten, do të jetë kritike të rifillohet konsolidimi fiskal i bazuar në të ardhura dhe të vendoset borxhi publik në një rrugë të qëndrueshme rënësore, në mënyrë që të rindërtohen hapësira për manovrim të politikave fiskale. Në këtë drejtim, ne inkurajojmë fuqimisht autoritetet që të vazhdojnë përgatitjen e tyre të një Strategjie të të Ardhurave Afatmesme (MTRS), në mënyrë që të ndërtojnë një sistem tatimor më të drejtë, më të thjeshtë, më efikas dhe më transparent që do të gjenerojë burimet e nevojshme që Shqipëria të arrijë qëllimet e zhvillimit të qëndrueshëm dhe të sigurojë qëndrueshmërinë e borxhit. Përpjekjet gjithashtu duhet të rriten për të menaxhuar rritjen e rreziqeve fiskale, përfshirë nga PPP-të dhe forcimin e cilësisë së menaxhimit të investimeve publike.

"Ne vërejmë me shqetësim një propozim të fundit për të hequr deri në vitin 2029 taksën e fitimit për të gjitha bizneset me qarkullim vjetor deri në 14 milion lekë shqiptarë dhe TVSH-në për të gjitha bizneset me qarkullim vjetor deri në 10 milion lekë. Mbështetja për njerëzit dhe firmat e dëmtuara nga goditjet është e garantuar, por duhet të jetë e përkohshme, e synuar dhe transparente, e përfshirë në një kornizë fiskale të besueshme dhe të kujdeshme afatmesme. Pragu i taksës mbi fitimin e biznesit dhe TVSH-ja duhet të unifikohen në një nivel të hartuar me kujdes, në përputhje me objektivat e MTRS. Vendosja e pragut shumë të lartë për

një kohë të gjatë do të shkatërronte bazën e taksave dhe do të dëmtonte pajtueshmërinë e taksave. Për më tepër, ne ritheksojmë këshillat tona kundër një amnistie të mundshme tatimore, pasi kjo mund të dëmtojë pajtueshmërinë e taksave. Sisteme efektive duhet të krijohen së pari për të zbuluar evazionin e taksave dhe për të parandaluar mundësitë e pastrimit të parave dhe korrupsionit.

"Politika monetare akomoduese e Bankës së Shqipërisë mbetet e përshtatshme. Fleksibiliteti i vazhdueshëm në kursin e këmbimit do të ndihmojë në thithjen e goditjeve dhe rivendosjen e ekuilibrit të jashtëm. Pandemia e gjen sistemin bankar me likuiditet të bollshëm dhe të mirëkapitalizuar. Sidoqoftë, aftësia e tij do të testohet dhe dobësitë, duke përfshirë një ngritje të mundshme të stokut ende të lartë të NPL, do të duhet të monitorohen nga afër, vlerësohen dhe manaxhohen. Ruajtja e klasifikimit të kredisë dhe rregullave të provizioneve është e rëndësishme për vlerësimin e humbjeve të mundshme të bankave sa më saktë që të jetë e mundur. Ne mbështesim ristrukturimin e kujdeshëm të kredisë bankare, kur është e nevojshme, për sektorët ose firmat e prekura shumë nga goditjet.

"Ne dëshirojmë të falënderojmë homologët tanë për diskutime të hapura dhe të frytshme dhe i urojmë qeverisë dhe popullit të Shqipërisë suksese në tejkalimin e goditjeve."

<https://www.imf.org/en/News/Articles/2020/07/01/pr20252-albania-imf-staff-concludes-a-remote-staff-visit?cid=em-COM-123-41789>

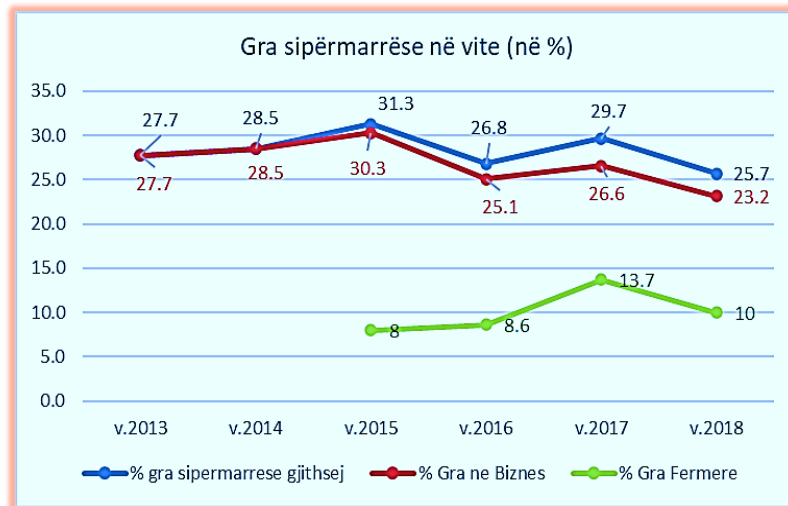
Konkluzione të Vrojtimit të SHGPAZ mbi pengesat në biznes të grave sipërmarrëse

Nga Tefta Demeti

SHGPAZ në kuadër të zbatimit të projektit **"Nxitja e Sipërmarrjes dhe të Mësuarit mbi Sipërmarrjen tek të Rinjtë dhe Gratë në Shqipëri"**, të financuar nga BE-ja nëpërmjet CFCU (Njësia Qendrore e Financimit dhe Koordinimit) pranë Ministrisë së Financave dhe Ekonomisë, zhvilloi gjatë periudhës shtator 2019- shkurt 2020 një vrojtimit me gratë sipërmarrëse - në 9 rrethe të vendit, të cilat veprojnë në disa sektorë të ekonomisë. Në vrojtimit morën pjesë 181 gra, të cilat iu përgjigjën 9 pyetjeve sipas pyetësorit përkatës. Konkluzione të këtij vrojtimit i gjeni më poshtë:

1. Statistikat zyrtare tregojnë se pjesëmarrja në biznes e gruas ka ardhur në rënie që prej vitit 2015 e në vijim e nga 31.3% të totalit të bizneseve që drejtonin në vitin 2015, janë tkurrur në vetëm 25.4% në vitin 2019, kjo si për mungesë të politikave mbështetëse për gruan sipërmarrëse ashtu edhe të përkeqësimit të ambjentit të të bërit biznes në Shqipëri.
2. Analiza e rezultateve të vrojtimit të mësipërm tregon se përfitimi i financimit prej grave sipërmarrëse nga programet mbështetëse të BE-së pothuajse mungon.
3. Gjithashtu vihet re se janë të pakta rastet kur gratë sipërmarrëse kanë përfituar grante nga programet kombëtare.

4. Ecuria e fitimit dhe biznesit në tre vitet e fundit për pjesën më të madhe të bizneseve të vogla të analizuara është ose e pandryshuar ose më e ulët, duke konfirmuar se aftësitë e këtyre bizneseve për t'u rritur dhe migruar drejt niveleve më të larta është pothuajse e pamundur. Po kështu kjo dinamikë tregon se këto biznese janë të brishta dhe mundësia për t'u mbijetuar goditjeve të forta në

ekonomi - si kjo e fundit Covid-19 - është e vogël.

5. Gratë e vetëpunësuar, kryesisht në fushën e artizanatit e fillojnë dhe zhvillojnë aktivitetin e tyre me të ardhurat vetjake apo të familjes. Vihet re se ato nuk kanë përfituar asnjë grant. Nuk janë rritur në vite. Janë në kufijtë e mbijetesës.
6. Gratë sipërmarrëse që kryejnë aktivitetin në rrethin e Tiranës kanë përfituar më shumë nga grantet si ato kombëtare të

shpërndara nga AIDA, ashtu edhe ato nga Bashkia e Tiranës që mbase është e vetmja bashki që ofron programe e grante për të rinjtë për të nxitur sipërmarrjen. Kjo sepse ato kanë mundësi të informohen më mirë e më shpejt krahasuar me gratë sipërmarrëse në rrethe.

7. Vrojtimit tregon se gratë sipërmarrëse kanë mjaft pengesa në ushtrimin e aktivitetit dhe

më të rëndësishmet janë: mungesa e granteve për fillimin e biznesit, vlera e lartë e taksave dhe tatimeve, akses i ulët në financime, çmimi i energjisë elektrike dhe konkurrenca e pandershme.

8. Në tërësi konkluzionet e analizës së këtij vrojtimit tregojnë se në ekonominë tonë ka akoma hapësira/kapacitete të pashfrytëzuara. Dhe një nga këto janë gratë sipërmarrëse, të cilat nëse do të ndihmohen me trajnime dhe me financim apo me grante do të jenë një potencial i rëndësishëm në rritjen ekonomike të vendit.

Burimi: Vrojtimi i SHGPAZ

Investimet e Huaja Direkte sipas Raportit të Investimeve Globale 2019 (WIR_19)

Nga Kujtime Stefani

Raporti i Investimeve Botërore, tani në vitin e tij të tridhjetë, mbështet politikëbërësit duke monitoruar tendencat globale dhe rajonale të Investimet e Huaja Direkte (IHD) dhe duke dokumentuar zhvillimet e politikës së investimeve kombëtare dhe ndërkombëtare. Raporti i këtij viti natyrisht merr në konsideratë krizën COVID-19.

Ekonomia globale është në mes të një krize të rëndë të shkaktuar nga pandemia COVID-19. Ndikimi i menjëhershëm në IHD do të jetë dramatik. Afat më i gjatë, një shtytje për qëndrueshmëri të zinxhirit të furnizimit dhe më shumë autonomi në kapacitetin prodhues mund të ketë pasoja të mëtejshme.

Por COVID-19 nuk është i vetmi faktor ndikues për IHD. Revolucioni i ri industrial, zhvendosja e politikave drejt më shumë nacionalizmi ekonomik dhe tendencat e qëndrueshmërisë, do të kenë të gjitha pasoja të mëdha për konfigurimin e prodhimit ndërkombëtar në dekadën deri në vitin 2030.

Kriza COVID-19 do të shkaktojë një rënie dramatike në IHD.

Flukset globale të IHD-së parashikohen të ulen deri në 40 përqind në vitin 2020, nga vlera e tyre në 2019, 1.54 trilion dollarë. Kjo do të sillte IHD-të nën 1 trilion dollarë për herë të parë që nga viti 2005.

Ndikimi, edhe pse i rëndë kudo, ndryshon sipas rajoneve. Ekonomitë në zhvillim pritet të shohin rënien më të madhe të IHD-ve, sepse ato mbështeten më shumë në investime në zinxhirin e vlerës globale (GVC)-industri intensive dhe nxjerrëse, të cilat janë goditur rëndë dhe sepse nuk janë në gjendje të vendosin të

59 përqind të 55 miliardë dollarëve)

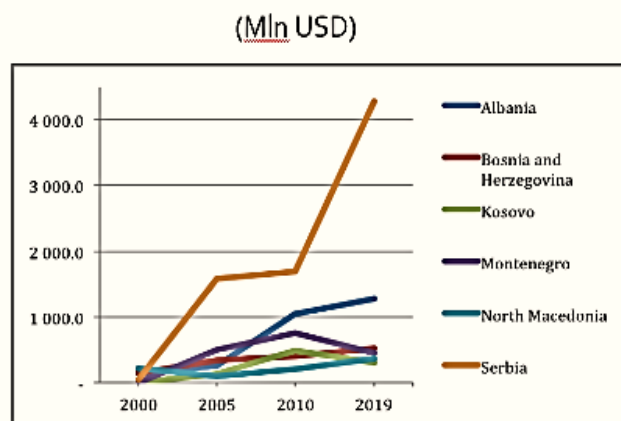
Sipas raportit të investimeve të huaja AIR 2019, në vitin 2019 Shqipëria u rendit e dyta me shumën më të lartë të fluksit hyrë të IHD-ve në Ballkanin Perëndimor pas Serbisë (Grafiku 1). Serbia me 4281 mln USD, Shqipëria 1281 mln USD, Bosnje-Herzegovina 528 mln USD, Mali i Zi 453 mln USD, Maqedonia e Veriut 356 mln USD dhe Kosova me 304 mln USD.

Edhe për sa i përket stokut të IHD, përsëri Shqipëria renditet e dyta në rajon me 8,811 mln USD. Vendi e parë e zë Serbia me shumën e 43,964 mln USD, vendin e tretë Bosnje-Herzegovina me 8,755 mln USD, më pas Maqedonia e Veriut me 6,350 mln USD, Mali i Zi me 5,652 mln USD dhe në fund Kosova me 4,501 mln USD.

Prej disa vitesh, fluksi i investimeve të huaja në ekonominë shqiptare ka qenë në nivele relativisht të larta. Rekord historik u shënua në vitin 2018 kur

bizneset e huaja investuan 1 miliard e 29 milionë USD në Shqipëri. Me një ulje të lehtë edhe viti 2019 ishte në nivele të larta prej 1 miliard e 28 milionë USD.

Grafik 1. Fluksi hyrës IHD 2000 – 2019 në Ballkanin Perëndimor

Burimi UNCTAD, WIR 2019

njëjtën mbështetje ekonomike apo masa si ekonomitë e zhvilluara.

Flukset e IHD-ve në ekonomitë në tranzicion pritet të bien nga 30 deri në 45 përqind. Rënia në masë të madhe do të zhbëjë një rikthim të IHD-ve në rajon në vitin 2019 (deri

Kina aplikanti më i madh i Patentave Ndërkombëtare në 2019

Kina në vitin 2019 tejkaloi Shtetet e Bashkuara të Amerikës (SH.B.A.) si burimi kryesor i aplikimeve për patenta ndërkombëtare të paraqitura në WIPO, e cila vijon rritjen e qëndrueshme të shërbimeve të Pronësisë Intelektuale (IP) të Organizatës Ndërkombëtare.

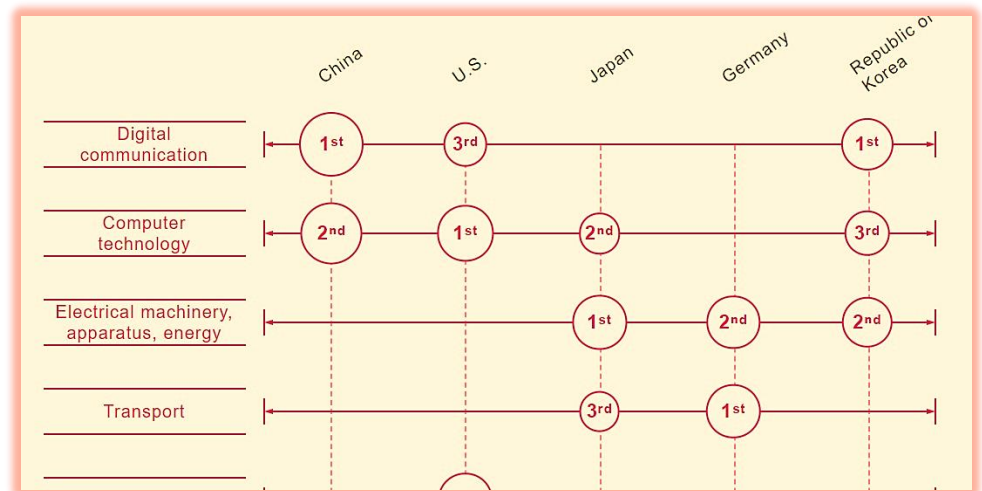
Me 58.990 aplikime të parashtruara në vitin 2019 përmes Sistemit të Traktatit të Bashkëpunimit të Patentave (PCT) të WIPO-së, Kina i dha fund mbretërimit të SHBA (57.840 aplikacione në 2019) si përdoruesi më i madh i sistemit PCT që ndihmon në stimulimin dhe përhapjen e inovacionit - një pozicion i mbajtur më parë nga SH.B.A. që prej vitit 1978 kur filloi punën PCT.

Aplikimet për patentë ndërkombëtarë të paraqitur përmes PCT u rritën me 5.2% (265.800 aplikime) në vitin 2019, ndërsa aplikimet për markë ndërkombëtare përmes Sistemit të Madridit për Regjistrimin Ndërkombëtar të Markave u rritën me 5.7% (64.400 aplikime). Mbrojtja për modelet industriale përmes Sistemit të Hagës për Regjistrimin Ndërkombëtar të Dizajneve Industriale pati një rritje prej 10.4% (21.807 dizajne), duke kapur një vit tjetër rekordesh për shërbimet globale IP të WIPO-s.

Diagramet IP interaktive për vitin 2019

Diagramet IP përmbajnë të dhënat më të fundit kryesore ndërkombëtare të IP.

"Rritja e shpejtë e Kinës për t'u

bërë aplikuesi më i madh i patentave ndërkombëtarë përmes WIPO nënvizon një zhvendosje afatgjatë të vendndodhjes së inovacionit drejt Lindjes, ku

2019, ky numër u rrit në 58.990 - një rritje 200 herë në vetëm njëzet vjet, vuri në dukje z. Gurry.

"Ndërkohë, IP është gjithnjë e më shumë në zemër të konkurrencës globale. Sidoqoftë, është e rëndësishme të mbani mend se risia nuk është një lojë me shumë zero - që një rritje neto e inovacionit global nënkupton

medikamente të reja, teknologji komunikimi, zgjidhje për sfidat globale që përfitojnë të gjithë, kudo ku ata jetojnë. Unë jam i

Service	2009	2019	10-year growth
PCT (Patents)	155,408	265,800	71.0%
Madrid System (Trademarks)	36,094	64,400	78.4%
Hague System (Industrial designs)	8,166	21,807	167.0%

aplikantët nga Azia zënë më shumë se gjysmën e të gjitha aplikimeve PCT," tha Drejtori i Përgjithshëm WIPO Francis Gurry.

Në vitin 1999, WIPO pranoi 276 aplikime nga Kina. Deri në vitin

kënaqur që shërbimet IP të WIPO po ndihmojnë me sukses nxitjen e inovacionit dhe përhapjen e saj në të gjithë botën", tha z. Gurry.

https://www.wipo.int/pressroom/en/articles/2020/article_0005.html

INTERVET Ballkani Perëndimor

Nga Ana Zacharian¹

INTERVET Ballkani Perëndimor - Ndërkombëtarizimi i sistemeve të arsimit dhe aftësimit profesional (AFP) në Ballkanin Perëndimor - është një projekt pilot 3-vjeçar i financuar nga Komisioni Evropian i cili synon krijimin e mundësive për lëvizshmëri të të mësuarit në qendrat e trajnimit të Ballkanit Perëndimor dhe përmirësimin e kulturës së lëvizshmërisë së të mësuarit në fushat e AFP-së.

6 partnerë rajonal janë të përfshirë në projekt: **Shqipëria, Bosnja & Hercegovina, Kosova, Mali i Zi, Republika e Maqedonisë së Veriut** dhe **Serbia**, si dhe 8 partnerë nga shtetet anëtare të BE-së: Belgjika, Holanda, Franca, Itali, Malta, Spanja, Sllovenia dhe Polonia.

Falë INTERVET WB, të gjithë pjesëmarrësit do të kenë qasje më të mirë në burimet që lidhen me lëvizjen për trajnime ndërkombëtare dhe ata do të mësojnë më shumë rreth mundësive tashmë ekzistuese. Dhe për ta bërë këtë, projekti parashikon aktivitete në dy nivele: nga njëra anë, lëvizshmërinë e nxënësve të AAP dhe nga ana tjetër, ndërtimin e kompetencave të stafeve të AFP-së.

Konsorciumi përfshin shoqatat, NVM-të, qendra dhe organizata të AFP-së, dhomat e tregtisë dhe universitete nga 6 partnerë rajonalë: • Shqipëria, • Bosnja dhe Hercegovina, • Kosova, • Mali i Zi, • Republika e Maqedonisë së Veriut, • Serbia, si dhe 8 partnerë nga Shtetet Anëtare të BE-së: Belgjika, Holanda, Franca, Malta, Spanja, Sllovenia dhe Polonia. Projekti është i koordinuar nga Uniser Società Cooperativa Sociale Onlus nga Forlì, Itali.

Mundësitë më të mira të mësimit dhe të mobilitetit në Ballkanin Perëndimor

Ky projekt 3-vjeçar do të përfshijë studentë nga e gjithë zona e Ballkanit dhe do të përfshijë aktivitetet e mëposhtme:

- 56 lëvizshmëri të tipit PRO prej 3 muajsh (për të diplomuarit rishtazi dhe praktikantët) me destinacionin: Seville, Wrocław, Forlì-Bologna, Maribor, Lyon
- 360 lëvizshmëri prej një muaji (për nxënës të shkollës së mesme të AFP) me destinacionin: Seville, Wrocław, Forlì-Bologna, Maribor, Lyon
- 54 përvoja të "hijeve" të punës (për mësuesit dhe menaxherët e AFP) në kolegjet ekselente në vijim: SEPR (Francë), ROC Da Vinci College (Hollandë), MCAST - Kolegji i Arteve, Shkencës dhe Teknologjisë në Maltë (Maltë)
- Pjesëmarrja e 36 mësuesve të AFP-së në shkollat verore me destinacion: Bolonja, Seville, Dordrecht
- Pjesëmarrja e 72 mësuesve dhe menaxherëve të AFP-së në Temat të organizuar nga EFVET dhe të pritur nga: MCAST - Kolegji i Arteve, Shkencës dhe Teknologjisë në Maltë (Maltë), Kolegji ROC Da Vinci (Hollandë), SEPR (Francë)

Çfarë do të thotë ky Projekt për Shqipërinë?

Albanian Skills - Shoqata Kombëtare për Konkursat e Aftësive është organizata koordinatore për Shqipërinë dhe me mbështetjen e Agjencisë Kombëtare të Punësimit dhe Aftësive është duke punuar ngushtë me shkollat dhe ofruesit e AFP në të gjithë zonën gjeografike

dhe nivel kombëtar për të mbështetur:

- 16 lëvizshmëri 3-mujore (për të diplomuarit rishtazi dhe praktikantët) me destinacion: Seville, Wrocław, Forlì-Bologna, Maribor, Lyon
- 70 lëvizshmëri njëmujore (për nxënës të shkollës së mesme të AFP) me destinacion: Seville, Wrocław, Forlì-Bologna, Maribor, Lyon
- 15 stazhe (për mësuesit dhe menaxherët e AFP) në kolegjet ekselente: SEPR (Francë), ROC Da Vinci College (Hollandë), MCAST - Kolegji i Arteve, Shkencës dhe Teknologjisë në Maltë (Maltë)
- Pjesëmarrja e 6 mësuesve të AFP-së në shkollat verore me destinacion: Bolonja, Seville, Dordrecht
- Pjesëmarrja e 12 mësuesve dhe menaxherëve të AFP-së në Tema të organizuara nga EFVET dhe të pritur nga: MCAST - Kolegji i Arteve, Shkencës dhe Teknologjisë në Maltë (Maltë), Kolegji ROC Da Vinci (Hollandë), SEPR (Francë)

Projekti do të vazhdojë deri në mars 2023. Për më shumë, ju lutemi vizitoni faqen në internet: <https://intervetwb.net/> ose në median sociale me të njëjtin emër.

¹Presidente e AlbanianSkills, Eksperte në Arsim dhe Formim Profesional

FAKTE

25.4% (e re)

Biznese aktive të drejtuar/ pronare gra, për vitin 2019 në Shqipëri rezultojnë 25.4% me një ulje ↘ prej 0.3 pikë % krahasuar me 2018 dhe me një ulje ↘ prej 4,3 pikë % krahasuar me 2017 (29.7%). (INSTAT, qershor 2020)

7.5%

Kredia për vitin 2019 rezulton me një rritje të ndjeshme prej 7,5% krahasuar me një vit më parë dhe zë 36,5% ndaj PPB, por përsëri më e ulët me 1 pikë përqindje krahasuar me 2016. (Banka e Shqipërisë, shkurt 2020)

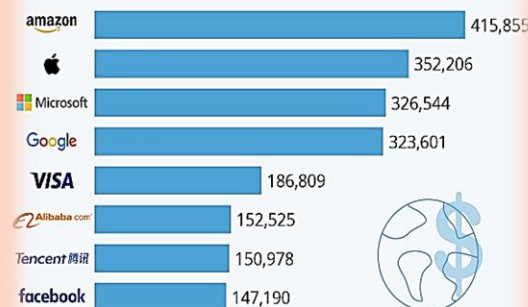
Brandet me vlerë më të lartë në Botë për 2020

Sipas '100 Brandeve me vlerë më të Lartë në Botë për 2020' të publikuar së fundmi, kompania që krenohet me vlerën më të madhe të markës e saj është aktualisht Amazon, me rreth 415,855 milion dollarë - duke e renditur atë në krye të kësaj liste të veçantë për të dytin vit rradhazi. Pak pas tij është Apple, me një vlerë prej 352,206 milion dollarë. Tech mbizotëron në dhjetëshen më të mirë, siç ndodh me markat e SHBA. Dy përjashtimet gjeografike janë dy gjigantët nga Kina - Tencent dhe Alibaba.

www.statista.com

The World's Most Valuable Brands 2020

Brand value of the most valuable brands in 2020 (in million USD)

Source: WPP/Kantar

statista

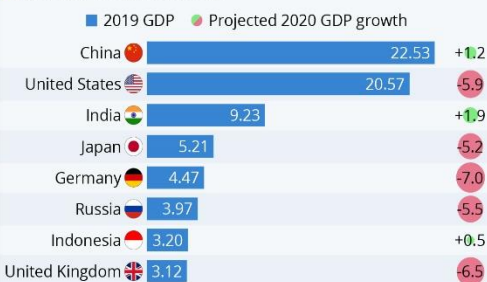
Ekonomitë më të mëdha në botë

Të dhënat e PBB-së botërore me çmime konstante, tregojnë se Kina ishte ekonomia më e madhe në botë në vitin 2019, me një PBB të rregulluar prej më shumë se 22.5 trilion dollarë, sipas Bankës Botërore. Fondi Monetar Ndërkombëtar (FMN) parashikon se ekonomia kineze do rritet pak, me 1.2 % në vitin 2020 për shkak të pandemisë koronavirus, ndërsa SH.B.A. në vendim e dytë, pritet të shohë GDP e saj prej 20.6 trilion dollarësh të bjerë me gati 6 %. Vendet aziatike në mesin e 8 ekonomive më të mëdha shfaqën perspektivat më të mira të rritjes, madje edhe në mesin e një pandemie globale. Ekonomitë evropiane si Gjermania dhe Mbretëria e Bashkuar pritet të luftojnë në vitin 2020, një fat që ata e ndajnë dhe me Japoninë. Sipas FMN-së, Kina dhe Sh.B.A do të mbeten në krye të renditjes në vitin 2024, ndërsa Indonezia parashikohet

të kalojë Gjermaninë. Deri në vitin 2030, India pritet të kapërcejë Sh.B.A si ekonomia e dytë më e madhe në planet. Në atë kohë Kina supozohet të jetë ekonomia më e madhe në botë për sa i përket PBB-së nominale, një rekord i mbajtur akoma nga SH.B.A.

The Biggest Economies in the World

Countries with the biggest GDPs (in trillion U.S. dollars) and their growth outlooks

At constant 2017 prices, purchasing power parity/real GDP growth
Sources: IMF and World Bank

statista

www.statista.com

#Bashkë Për Sigurinë Ushqimore, një fushatë e re ndërgjegjësimi

Projekti për Siguri Ushqimore, në bashkëpunim me Ministrinë e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural dhe Delegacionin e Bashkimit Evropian, kanë nisur fushatën e ndërgjegjësimi [#BashkëPërSigurinëUshqimore](#) në Ditën Botërore të Sigurisë Ushqimore, që shënohet çdo vit në 7 qershor.

Në Ditën Botërore të Sigurisë së Ushqimit duhet të kujtojmë se përgjatë zinxhirit ushqimor të gjithë janë përgjegjës për sigurinë e ushqimit. Pavarësisht nëse prodhoni, përpunoni, shisni ose përgatitni ushqim, ju keni një rol në ruajtjen e sigurisë së tij.

BE-ja kontribuon në sigurinë e ushqimit në Shqipëri duke financuar Projektin për Siguri Ushqimore si dhe programin IPARD që mbështet drejtpërdrejt fermerët dhe agrobizneset.

Në përgjigje të situatës së krijuar nga COVID-19, Projekti për Siguri Ushqimore ka adaptuar disa nga aktivitetet e tij për të ndihmuar institucione përfutuese në Shqipëri, si Autoriteti Kombëtar i Ushqimit, të cilët përballen me nevojën të reja që vijnë si rezultat i pandemisë. Aktivitetet në fjalë përfshijnë hartimin dhe botimin e një udhëzuesi të rihapjes për bizneset shqiptare, si dhe blerja e 10 mijë shenjave ngjithëse për dyshemetë, 3200 shishe të mëdha me disinfektues duarsh, 600 maska dhe 600 përparëse për t'u përdorur nga AKU.

Si pjesë e një fushate ndërgjegjësimi në bashkëpunim me Projektin për Siguri Ushqimore të

financuar nga Bashkimi Evropian, Autoriteti Kombëtar i Ushqimit (AKU) po shpërndan tek shumë operatorë të biznesit ushqimor në të gjithë vendin një paketë ndihmëse për masat anti-COVID-19 si dhe për rihapjen për sezonin turistik.

Paketa përmban një udhëzues të rihapjes të përgatitur nga ekspertë të projektit, shenja ngjithëse për dyshemetë për të ruajtur distancën dhe dezinfektues për duart. Projekti gjithashtu u siguroi inspektorëve të AKU-së maska për fytyrën dhe përparëse të posaçme për t'u përdorur gjatë vizitave të tyre të rregullta në operatorët e biznesit ushqimor.

Projekti për Siguri Ushqimore ("Mbështetje për standardet e sigurisë ushqimore, veterinarisë dhe fitosanitare") zbatohet nga një sërë institucionesh me në krye Autoritetin Irlandez të Sigurisë Ushqimore (FSAI). Grupi zbatues përfshin gjithashtu Autoritetin e Sigurisë Ushqimore të Finlandës (Ruokavirasto); Departamentin e Bujqësisë, Ushqimit dhe Marinës në Irlandë dhe Creative Business Solutions (CBS) në Shqipëri.

<https://www2.thefoodsafetyproject.eu/lajme/bashk%C3%ABp%C3%ABrsigurin%C3%ABushqimore-n%C3%AB-dit%C3%ABn-bot%C3%ABrore-t%C3%AB-siguris%C3%AB-ushqimore>

<https://www2.thefoodsafetyproject.eu/lajme/aku-shperndan-paketen-ndihmese>

Suedia: A do të jetë ekonomia COVID-19 ndryshe?

Strategjia e kontrollit më pak kufizues e Suedisë ka rezultuar në një tkurrje më të butë ekonomike në fillimin e krizës, por mbeten ende të paqarta pasojat për pjesën tjetër të vitit. Faktorë të tjerë, përfshirë rënien e kërkesës së jashtme, do të ndikojnë rëndë në rritje. Janë ngritur shqetësime edhe për shkallën e vdekjeve në vend, e cila, megjithëse më e ulët se në vendet më të prekura të Evropës, është një shumëfish i fqinjëve të saj nordikë.

Në këtë artikull të shkruar për FMN, nga ekipi suedez i FMN-së, shpjegon se meritat e strategjisë së Suedisë për të frenuar COVID-19 - i cili bazohet më shumë në rekomandime dhe përgjegjësi sociale sesa detyrime ligjore - po tërheq gjithnjë e më shumë vëmendjen, si nga perspektiva shëndetësore ashtu dhe ekonomike.

Arsyeja për të zgjedhur këtë qasje më pak kufizuese ishte pikëpamja që pandemia do të zgjasë një kohë të gjatë.

Prandaj, masat duhet të jenë të qëndrueshme nga pikëpamja sociale dhe ekonomike, duke mbajtur gjithashtu shkallën e infeksionit në një nivel që sistemi shëndetësor suedez mund të përballojë. Objektivi i fundit duket se është arritur. Megjithatë, numri i të vdekurve deri më tani ka qenë relativisht i lartë.

Vdekjet janë përqendruar përgjatë vijave demografike, gjeografike dhe socioekonomike: 50 % e vdekjeve kanë ndodhur në institucionet e kujdesit për të moshuarit dhe grupmoshat 70+ përbëjnë gati 90 % të të gjitha vdekjeve.

Për më tepër, Stokholmi përbën 50 % të vdekjeve, me zona që kanë një përqindje më të lartë të personave të huaj ose që kanë prindër të huaj janë prekur më shumë. Kjo nënvizon sfidën në mbrojtjen e njerëzve më vulnerabelë në mungesë të një bllokimi më të rreptë, madje edhe në një vend me karakteristika të favorshme socio-demografike, me një numër shumë të lartë të familjeve me një person.

Hepatitet virale

Materiale të përpunuara nga **Arlinda Demeti**

Cfarë është hepatiti?

Hepatiti është një inflamacion i mëlçisë. Gjendja mund të mbetet në të njëjtin nivel ose mund të përparojë në fibrozë, cirrozë ose kancer të mëlçisë. Viruset e hepatitit janë shkaku më i zakonshëm i hepatitit në botë, por infeksione të tjera, substanca toksike (p.sh. alkooli, medikamente të caktuara) dhe sëmundjet autoimune gjithashtu mund të shkaktojnë hepatit.

Cilat janë viruset e hepatitit?

Ekzistojnë 5 viruse kryesore të hepatitit, të referuara si llojet A, B, C, D dhe E. Këto 5 lloje janë një shqetësim i madh për shkak të barrës së sëmundjes dhe vdekjeve që ata shkaktojnë dhe potencialit për shpërthime epidemike.

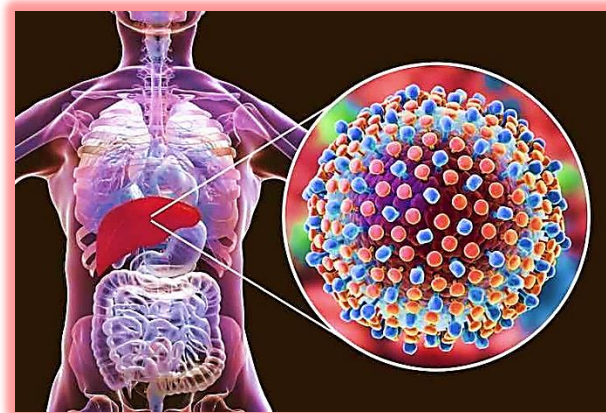
Virusi i hepatitit A (HAV) është i pranishëm në jashtëqitjet e personave të infektuar dhe më shpesh transmetohet përmes konsumimit të ujit ose ushqimit të kontaminuar. Disa praktika seksuale gjithashtu mund të përhapin HAV. Infeksionet në shumë raste janë të buta, ku shumica e njerëzve rikuperohet plotësisht dhe mbeten imun nga infeksionet e HAV. Sidoqoftë, infeksionet HAV mund të jenë gjithashtu të rënda dhe kërcënuese për jetën. Shumica e njerëzve në zonat me kushte higjieno-sanitare të dobta janë infektuar nga ky virus. Vaksinat e sigurta, efektive janë në dispozicion për të parandaluar HAV.

Virusi i hepatitit B (HBV) transmetohet përmes ekspozimit ndaj gjakut, spermës dhe lëngjeve të tjera të trupit të infektuar. HBV mund të transmetohet edhe nga nënat e infektuara tek foshnjat në

kohën e lindjes. Transmetimi mund të ndodhë gjithashtu përmes transfuzionit të gjakut dhe produkteve të gjakut të kontaminuara nga HBV, injeksione të kontaminuara gjatë procedurave mjekësore dhe përmes përdorimit të drogërave me injeksion. HBV gjithashtu paraqet rrezik për punonjësit e kujdesit shëndetësor që mund të lëndohen aksidentalisht me majën e gjilpërës ndërsa kujdesen për pacientët e infektuar me HBV. Vaksinat e sigurta dhe efektive janë në dispozicion për të parandaluar HBV.

Virusi i hepatitit C (HCV) transmetohet kryesisht përmes ekspozimit ndaj gjakut të infektuar. Kjo mund të ndodhë përmes transfuzioneve të gjakut dhe produkteve të gjakut të kontaminuara me HCV, injeksioneve të kontaminuara gjatë procedurave mjekësore dhe përmes përdorimit të drogërave me injeksion. Transmetimi seksual është gjithashtu i mundur, por është shumë më pak i zakonshëm. Nuk ka vaksinë për HCV. Infeksionet e **virusit të hepatitit D (HDV)** ndodhin vetëm tek ata që janë të infektuar me HBV. Infeksiioni i dyfishtë i HDV dhe HBV mund të rezultojë në një sëmundje më serioze dhe një rezultat më të keq. Vaksinat e hepatitit B sigurojnë mbrojtje nga infeksioni të HDV.

Virusi i hepatitit E (HEV) transmetohet kryesisht përmes konsumimit të ujit ose ushqimit të kontaminuar. HEV është një shkak i zakonshëm i shpërthimit të hepatitit në vendet në zhvillim dhe po bëhet gjithnjë e më shumë një shkak i rëndësishëm i sëmundjes në vendet e zhvilluara. Vaksinat e

sigurta dhe efektive për të parandaluar infeksionin HEV janë zhvilluar, por nuk janë gjerësisht të disponueshme.

Trajtimi

Shumica e infeksioneve akute të hepatitit të shkaktuara nga virusi i hepatitit A, B, C dhe E do të kalojnë vetë pas disa javësh ose muajsh, sipas Institutit Kombëtar të Shëndetit (NIH). Sidoqoftë, rastet e rënda të hepatitit akut B mund të trajtohen me medikamente antivirale siç është **lamivudina**. Infeksionet kronike të hepatitit B dhe C (të cilat nuk përmirësohen vetë pas disa muajsh) mund të mjekohen me medikamente antivirale siç janë injeksione të peginterferonit ose antiviral oral siç është lamivudina për hepatitin B ose ribavirina për hepatitin C. Megjithatë, ribavirina duhet të merret me peginterferon në mënyrë që të jetë një trajtim efektiv kundër hepatitit C, sipas NIH. Transplantimet e mëlçisë mund të jenë të nevojshme nëse mëlçia është dëmtuar rëndë.

<https://www.who.int/news-room/q-a-detail/what-is-hepatitis>

KONSULENÇË LIGJORE PËR PRONËSINË INTELEKTUALE

MARKAT TREGTARE, PATENTAT E SHPIKJEVE, E DREJTA E AUTORIT

Ofrojmë mbrojtje, konsulence tekniko-shkencore dhe ligjore, si për personat fizike, si për bizneset që operojnë në Shqipëri dhe jashtë saj:

Në fushën e Pronësisë Intelektuale:

-Zgjidhje të problemeve tuaja në lidhje me:

➤ **Markat tregtare dhe të shërbimit, logot tregtare**

-Konsulencë në hartimin e logos së biznesit tuaj.

-Konsulencë në krijimin e logos tuaj të re.

-Kërkim për marka ndërkombëtare.

-Si të aplikojmë për marka të Madridit.

-Si të bëjmë një kontratë license market e huaj

➤ **Patentat e shpikjeve**

➤ **Konsulencë në formulimin e një patente shpikjeve**

-Si të mbrojmë atë që kemi krijuar apo shpikur.

-Si të aplikojmë për një patente shpikjeve evropiane.

-Si të aplikojmë për një patente PCT (në EİPO), Zvicër.

-Si të sjellim në Shqipëri patentat e huaja?

➤ **Modelet e përdorimit**

-Çfarë është një model përdorimi?

-Si të dallojmë një patentë shpikjeve nga një model përdorimi.

-Si të mbrojmë një model përdorimi.

➤ **Emërtimet gjeografike**

-Çfarë është një emërtim gjeografik?

-Si të bashkangjirim një emërtim gjeografik produktin.

➤ **Dizenjot industriale**

-Çfarë është një dizeno industrial?

-Sa dimesnione (përmasa) ka një dizeno.

-Si mund të mbrohet një dizeno.

➤ **Të drejtën e Autorit**

-Kuptimi i Copyright (të Drejtës së Autorit)

-Si mund të mbrojmë një produkt artistik të ri.

-Si mund të përdorim një produkt artistik te ri duke respektuar të drejtën e autorit.

Mbrojmë të Drejtat e Pronësisë Intelektuale në të gjitha Gjykatat e të gjitha niveleve

-Në ju përfaqësojmë në Bordin e Apelit të Drejtorisë së Patentave dhe Markave.

-Ju përfaqësojmë në Dhomën e Arbitrazhit pranë Dhomës së Tregtisë dhe Industrisë.

-Në Gjykatën e Faktit Tiranë, të Apelit / Administrative.

-Në Gjykatën e Lartë.

➤ **Konsulencë të specializuar për shpikjet në Universitetet publike dhe private**

-Në fushën e legjislacionit të IP.

-Në fushën e ligjeve ndërkombëtare të IP.

-Në fushën e patentave të shpikjeve, markave tregtare.

-Si të kthejmë një diplomë në një aset të Pronës Intelektuale.

-Si mund të përshtaten në këto asete në një biznes.

Na kontaktoni në çdo kohë në:

PhD Candidate. Albana Laknori

mobile+355 693410000

E-mail: albanalaknori@gmail.com

**Buletin
Informativ**

Korrik 2020

Rr. "Mujo Ulqinaku",
Pall.Kristian Konstruktion,
kati 1, ap.9 Tirana-Albania,
phone/fax:00355 4 2205463,
mob.0682763344, 0692105753,
info.shgpaz@yahoo.com
Web:www.shgpaz.al;
fb: facebook.com/shgpaz/

Përgatitur nga:

**Msc. Flutura XHABIJA &
Msc., MA Arlinda DEMETI
&Redaksia**